

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

7 mai 2020*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (CE) nr. 44/2001 – Articolul 1 alineatul (1) – Noțiunile de «materie civilă și comercială» și de «materie administrativă» – Domeniu de aplicare – Activități ale societăților de clasificare și de certificare a navelor – *Acta iure imperii* și *acta iure gestionis* – Prerogative de putere publică – Imunitate de jurisdicție”

În cauza C-641/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale di Genova (Tribunalul din Genova, Italia), prin decizia din 28 septembrie 2018, primită de Curte la 12 octombrie 2018, în procedura

LG și alții

împotriva

Rina SpA,

Ente Registro Italiano Navale,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședinta Curții, îndeplinind funcția de judecătoare a Camerei întâi, domnii M. Safjan și L. Bay Larsen și doamna C. Toader (raportoare), judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul R. Schiano, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 18 septembrie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru LG și alții, de R. Ambrosio, de S. Commodo, de S. Bertone, de M. Bona, de A. Novelli și de F. Pocar, avocați, de C. Villacorta Salis, abogado, de J.-P. Bellecave, avocat, și de N. Taylor, solicitor;
- pentru Rina SpA și Ente Registro Italiano Navale, de G. Giacomini, de F. Siccardi, de R. Bassi, de M. Campagna, de T. Romanengo, de F. Ronco și de M. Giacomini, avocați;
- pentru guvernul francez, de D. Colas, de D. Dubois și de E. de Moustier, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: italiana.

– pentru Comisia Europeană, de M. Heller, de S. L. Kalèda și de L. Malferrari, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 ianuarie 2020,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (1) și a articolului 2 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74), interpretate în lumina articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) și a considerentului (16) al Directivei 2009/15/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind normele și standardele comune pentru organizațiile cu rol de inspecție și control al navelor, precum și pentru activitățile în domeniul administrațiilor maritime (JO 2009, L 131, p. 47).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între LG și alții, pe de o parte, și Rina SpA și Ente Registro Italiano Navale (denumite în continuare, împreună, „societățile Rina”), pe de altă parte, în legătură cu repararea de către acestea din urmă, în temeiul răspunderii civile, a prejudiciului patrimonial și nepatrimonial suferit de LG și alții ca urmare a naufragiului navei *Al Salam Boccaccio* '98, care a avut loc între 2 februarie și 3 februarie 2006 în Marea Roșie.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 3 Convenția Organizației Națiunilor Unite privind dreptul mării, semnată la Montego Bay la 10 decembrie 1982 (denumită în continuare „Convenția de la Montego Bay”), a intrat în vigoare la 16 noiembrie 1994. Aceasta a fost aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 98/392/CE a Consiliului din 23 martie 1998 (JO 1998, L 179, p. 1, Ediție specială, 04/vol. 4, p. 103).
- 4 Potrivit articolului 90 din această convenție, intitulat „Dreptul de navigație”, „[o]rice stat [...] are drept de navigație în marea liberă pentru navele care îi arborează pavilionul”.
- 5 Articolul 91 din convenția menționată, intitulat „Naționalitatea navelor”, prevede:
„(1) Fiecare stat stabilește condițiile necesare pentru acordarea naționalității sale navelor, condițiile de înmatriculare a navelor pe teritoriul său și condițiile pentru ca acestea să aibă dreptul de a-i arbora pavilionul. Navele au naționalitatea statului al căror pavilion au dreptul de a-l arbora [...].
(2) Fiecare stat eliberează documente corespunzătoare navelor cărora le-a acordat dreptul de a-i arbora pavilionul.”
- 6 Articolul 94 alineatele (1) și (3)-(5) din Convenția de la Montego Bay prevede:
„(1) Orice stat își exercită în mod efectiv jurisdicția și controlul în domeniile administrativ, tehnic și social asupra navelor care îi arborează pavilionul.

[...]

(3) Orice stat ia măsurile necesare cu privire la navele care îi arborează pavilionul pentru a asigura siguranța pe mare, *inter alia*, în ceea ce privește:

(a) construcția, echiparea și navigabilitatea navei;

[...]

(4) Aceste măsuri le includ pe cele necesare pentru a se asigura că:

(a) fiecare navă este inspectată, înainte de înmatriculării și, ulterior, la intervale corespunzătoare, de către un inspector maritim calificat și că are la bordul său hărți marine, publicații nautice, precum și instrumentele și echipamentul de navigație necesare pentru siguranța navigației;

[...]

(5) Atunci când adoptă măsurile prevăzute la alineatele (3) și (4), fiecare stat are obligația de a se conforma normelor, procedurilor și practicilor internaționale general acceptate și de a întreprinde tot ceea ce este necesar pentru a asigura respectarea acestora.”

7 În acest context, Convenția internațională pentru ocrotirea vieții omenești pe mare, încheiată la Londra la 1 noiembrie 1974 (denumită în continuare „Convenția SOLAS”), la care toate statele membre sunt părți contractante, are ca obiectiv principal specificarea standardelor minime pentru construirea, echiparea și exploatarea navelor, compatibile cu siguranța acestora.

8 Potrivit regulii 3-1 din partea A-1 din capitolul II-1 din această convenție, navele sunt proiectate, construite și întreținute în conformitate cu cerințele structurale, mecanice și electrice ale unei societăți de clasificare care este recunoscută de administrație – și anume, potrivit textului convenției menționate, de guvernul statului al cărui pavilion are dreptul să îl arboreze nava – în conformitate cu dispozițiile regulii XI/1 sau în conformitate cu normele naționale aplicabile ale administrației care prevăd un grad de siguranță echivalent.

9 Regula 6, care figurează în capitolul I din Convenția SOLAS, prevede:

„a) Inspectia și supravegherea navelor, în ceea ce privește aplicarea prescripțiilor prezentelor reguli și acordarea de scutiri de la acestea, trebuie efectuate de inspectori ai administrației. Administrația poate totuși încredința inspecțiile și supravegherile fie inspectorilor numiți în acest scop, fie organizațiilor recunoscute de ea.

b) O administrație care numește inspectori sau care recunoaște organizații pentru a conduce inspecțiile și supravegherile menționate în paragraful a) trebuie să împuternicească orice inspector numit sau organizație recunoscută pentru ca cel puțin:

(i) să solicite reparații la navă;

(ii) să efectueze inspecții și supravegheri, dacă sunt cerute de autoritățile corespunzătoare ale statului portuar.

Administrația va notifica organizației responsabilitățile specifice și condițiile autorității acordate inspectorilor numiți sau organizațiilor recunoscute.

c) Dacă un inspector numit sau o organizație recunoscută stabilește că starea navei și a echipamentului său nu corespunde de fapt cu caracteristicile din certificat sau se prezintă astfel încât nava nu este aptă să iasă în mare fără pericol pentru navă sau persoanele de la bord, inspectorul sau organizația respectivă trebuie să se asigure imediat că se iau măsuri de remediere și trebuie să informeze administrația la timpul convenit. Dacă nu se iau măsuri de remediere, certificatul respectiv trebuie să fie retras și administrația trebuie să fie informată imediat; [...]

d) În fiecare caz administrația trebuie să garanteze efectuarea și eficiența inspecției și supravegherii și trebuie să se angajeze să asigure măsurile necesare pentru a satisface această obligație.”

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 44/2001

10 În temeiul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, „[p]rezentul regulament se aplică în materie civilă și comercială indiferent de natura instanței. El nu se aplică, în special, în materie fiscală, vamală sau administrativă.”

11 Articolul 2 alineatul (1) din acest regulament prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliat pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.”

Directiva 2009/15

12 Considerentul (16) al Directivei 2009/15 are următorul cuprins:

„Atunci când o organizație recunoscută, inspectorii sau personalul său tehnic eliberează certificatele relevante în numele administrației, statele membre ar trebui să ia în considerare posibilitatea ca aceștia să facă obiectul, în ceea ce privește respectivele activități delegate, unor garanții legale și unei protecții juridice corespunzătoare, inclusiv posibilitatea de a exercita în mod adecvat dreptul la apărare, cu excepția imunității, aceasta reprezentând o prerogativă care poate fi invocată numai de statele membre, ca un atribut inseparabil al suveranității și care, prin urmare, nu poate fi delegată.”

13 Articolul 1 din această directivă prevede:

„Prezenta directivă stabilește măsurile care trebuie respectate de către statele membre în relația cu organizațiile însărcinate cu inspecția, controlul și certificarea navelor din punctul de vedere al conformității cu dispozițiile convențiilor internaționale privind siguranța maritimă și prevenirea poluării marine, promovând totodată libertatea de a presta servicii. Acestea includ elaborarea și punerea în aplicare a unor cerințe de siguranță referitoare la corpul navei, mașini și instalațiile electrice și de control ale navelor care intră în domeniul de aplicare al convențiilor internaționale.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

14 LG și alții, membri ai familiilor victimelor și pasageri care au supraviețuit naufragiului navei *Al Salam Boccaccio '98*, produs între 2 februarie și 3 februarie 2006 în Marea Roșie și care a făcut mai mult de 1 000 de victime, au sesizat Tribunale di Genova (Tribunalul din Genova, Italia) cu o acțiune împotriva Rina, societăți de clasificare și de certificare a navelor, al căror sediu social se află la Genova.

15 LG și alții solicită repararea prejudiciilor patrimoniale și nepatrimoniale care decurg din eventuala răspundere civilă a societăților Rina, susținând că la originea naufragiului se află operațiunile de clasificare și de certificare a navei respective efectuate de societățile Rina, în temeiul unui contract încheiat cu Republica Panama, în vederea obținerii de către această navă a pavilionului statului respectiv.

- 16 Societățile Rina ridică excepția necompetenței instanței de trimitere, invocând principiul de drept internațional al imunității de jurisdicție a statelor străine. În special, potrivit acestor societăți, operațiunile de clasificare și de certificare pe care le-au întreprins au fost efectuate prin delegare din partea Republicii Panama și, în consecință, constituie o manifestare a prerogativelor suverane ale statului delegat.
- 17 În opinia LG și alții, în schimb, dat fiind că societățile Rina au sediul social în Italia și că litigiul principal are o natură civilă, în sensul articolului 1 din Regulamentul nr. 44/2001, instanțele italiene sunt competente în temeiul articolului 2 alineatul (1) din acest regulament. În plus, LG și alții consideră că excepția privind imunitatea de jurisdicție, invocată de societățile Rina, nu acoperă activitățile reglementate de norme tehnice lipsite de natură discreționară și, în orice caz, fără legătură cu alegerile politice și cu prerogativele unui stat.
- 18 Instanța de trimitere ridică problema competenței instanțelor italiene în măsura în care, deși nu se contestă că societățile Rina au sediul în Italia, acestea ar fi acționat pe baza delegării din partea Republicii Panama.
- 19 În această privință, instanța amintită menționează în cererea sa de decizie preliminară jurisprudența Corte costituzionale (Curtea Constituțională, Italia) și a Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia) în materia imunității de jurisdicție. Conform jurisprudenței acestor instanțe supreme, recunoașterea imunității de jurisdicție este exclusă numai pentru actele statelor străine care constau în crime de război și împotriva umanității sau atunci când o astfel de recunoaștere aduce atingere principiului protecției jurisdicționale.
- 20 În aceste condiții, Tribunale di Genova (Tribunalul din Genova) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„[Articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001] trebuie interpretate – inclusiv în lumina articolului 47 din cartă, a articolului 6 paragraful 1 din [Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare «CEDO»)] și a considerentului (16) al Directivei 2009/15 – în sensul că se opun ca, într-un litigiu având ca obiect repararea prejudiciilor suferite în cazul decesului și al vătămării corporale cauzate de naufragiul unui feribot de pasageri și în care se invocă răspunderea pentru fapte săvârșite din culpă, o instanță dintr-un stat membru să își poată nega competența, recunoscând imunitatea de jurisdicție în beneficiul unor entități și persoane juridice de drept privat cu sediul în acest stat membru, care desfășoară activități de clasificare și/sau de certificare, în legătură cu desfășurarea unor astfel de activități de clasificare și/sau de certificare în numele unui stat [terț]?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitate

- 21 În observațiile lor scrise, societățile Rina invocă faptul că cererea de decizie preliminară este inadmisibilă. În această privință, ele susțin în esență că interpretarea dispozițiilor Regulamentului nr. 44/2001 nu este pertinentă în vederea soluționării excepției privind imunitatea de jurisdicție ridicate în litigiul principal și cu privire la care instanța de trimitere ar fi trebuit să se pronunțe înainte de a sesiza Curtea cu o trimitere preliminară, pentru a stabili eventuala sa competență. În plus, potrivit societăților Rina, Regulamentul nr. 44/2001 nu este aplicabil *ratione materiae* litigiului principal, din moment ce este vorba în speță despre o pretenție care își are originea într-un act de putere publică, ceea ce este suficient pentru ca acțiunea să fie exclusă din domeniul de aplicare al acestui regulament.

- 22 În această privință, trebuie arătat că, potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub propria răspundere și a cărei exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de relevanță. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei cereri formulate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, punctul 29).
- 23 În speță, din cererea de decizie preliminară rezultă că există o legătură reală și directă între articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, a cărui interpretare este solicitată de instanța de trimitere, și litigiul principal. Astfel, această interpretare este necesară pentru a stabili, în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din regulamentul, competența instanței menționate de a se pronunța asupra litigiului respectiv.
- 24 În ceea ce privește obiecția întemeiată pe inaplicabilitatea regulamentului amintit în cauza principală, aceasta nu are legătură cu admisibilitatea cererii de decizie preliminară, ci ține de fondul întrebării adresate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 iulie 2019, Kirschstein, C-393/17, EU:C:2019:563, punctul 28).
- 25 Pe de altă parte, trebuie amintit că Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabil nu numai atunci când litigiul privește mai multe state membre, ci și atunci când privește un singur stat membru dacă există un element de extraneitate ca urmare a implicării unui stat terț. Astfel, această situație este de natură să ridice probleme referitoare la stabilirea competenței instanțelor în ordinea internațională (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 martie 2005, Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, punctele 24-27, și Hotărârea din 17 martie 2016, Taser International, C-175/15, EU:C:2016:176, punctul 20).
- 26 Rezultă că întrebarea preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

- 27 Prin intermediul întrebării preliminare, instanța de trimitere solicită să se stabilească în esență dacă articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că o acțiune în despăgubire formulată împotriva unor persoane juridice de drept privat care exercită o activitate de clasificare și de certificare a navelor în numele și prin delegare din partea unui stat terț intră în sfera noțiunii de „materie civilă și comercială”, în sensul acestei dispoziții, și, în consecință, în domeniul de aplicare al acestui regulament și, într-un astfel de caz, dacă principiul de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție se opune exercitării de către instanța națională sesizată a competenței judiciare prevăzute de acest regulament.
- 28 În această privință, pentru a răspunde în mod util instanței de trimitere, trebuie, în primul rând, să se determine interpretarea noțiunilor de „materie civilă și comercială” și de „materie administrativă”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, în raport cu activitățile de clasificare și de certificare exercitate de societățile Rina, pentru a stabili dacă instanțele italiene sunt competente în temeiul articolului 2 alineatul (1) din acest regulament și, în al doilea rând, să se examineze consecințele eventualei recunoașteri a imunității de jurisdicție în favoarea unor organisme de drept privat precum societățile Rina asupra punerii în aplicare a respectivului regulament și în special asupra exercitării competenței judiciare de care instanța de trimitere ar dispune în temeiul articolului 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001.

- 29 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, domeniul de aplicare al acestuia este limitat la noțiunea de „materie civilă și comercială”. El nu se aplică, în special, în materie fiscală, vamală sau administrativă.
- 30 Trebuie amintit, în primul rând, că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a asigura, în măsura posibilului, egalitatea și uniformitatea drepturilor și a obligațiilor care decurg din Regulamentul nr. 44/2001 pentru statele membre și pentru persoanele interesate, noțiunea de „materie civilă și comercială” nu trebuie interpretată ca reprezentând o simplă trimitere la dreptul intern al unuia sau al altuia dintre statele în cauză. Această noțiune trebuie considerată ca fiind o noțiune autonomă, care trebuie interpretată prin raportare, pe de o parte, la obiectivele și la sistemul regulamentului menționat și, pe de altă parte, la principiile generale care se desprind din ansamblul sistemelor juridice naționale (Hotărârea din 23 octombrie 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punctul 24).
- 31 În al doilea rând, potrivit unei jurisprudențe constante, astfel cum se arată în special în considerentul (7) al Regulamentului nr. 44/2001, intenția legiuitorului Uniunii a fost de a reține o concepție largă pentru noțiunea de „materie civilă și comercială”, care figurează la articolul 1 alineatul (1) din acest regulament, și, în consecință, un domeniu larg de aplicare pentru acesta din urmă (Hotărârea din 6 februarie 2019, NK, C-535/17, EU:C:2019:96, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 32 În al treilea rând, trebuie arătat că, pentru a stabili dacă o materie intră sau nu în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001, trebuie să se examineze elementele care caracterizează natura raporturilor juridice dintre părțile din litigiu sau obiectul acestuia (Hotărârea din 23 octombrie 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punctul 26).
- 33 Astfel, Curtea a statuat deja că, deși anumite litigii dintre o autoritate publică și o persoană de drept privat pot intra în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001 atunci când acțiunea în justiție privește acte îndeplinite *iure gestionis*, situația este diferită atunci când autoritatea publică acționează în exercitarea puterii publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 octombrie 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punctul 30 și jurisprudența citată).
- 34 Astfel, manifestarea unor prerogative de putere publică de către una dintre părțile din litigiu, prin exercitarea de către aceasta a unor puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre particulari, exclude un asemenea litigiu din „materia civilă și comercială” în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 aprilie 2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, punctul 44 și jurisprudența citată).
- 35 Pentru a stabili dacă un litigiu privește acte săvârșite în exercitarea puterii publice, este necesar să se examineze temeiul și modalitățile de exercitare a acțiunii formulate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 aprilie 2013, Sapir și alții, C-645/11, EU:C:2013:228, punctul 34, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 12 septembrie 2013, Sunico și alții, C-49/12, EU:C:2013:545, punctul 35, precum și jurisprudența citată).
- 36 În această privință, astfel cum reiese din elementele dosarului prezentat Curții, acțiunea formulată de LG și alții este întemeiată pe articolele 2043, 2049, 2050 și 2055 din Codul civil italian, care reglementează răspunderea extracontractuală, precum și pe articolele 1218 și 1228 din acest cod, referitoare la răspunderea contractuală pentru neîndeplinirea obligațiilor de securitate.
- 37 În plus, trebuie să se stabilească dacă respectivele operațiuni de clasificare și de certificare a navelor, realizate de societățile Rina prin delegare și în numele Republicii Panama, țin, având în vedere conținutul lor, de exercitarea prerogativelor de putere publică.
- 38 În cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, instanța de trimitere, iar nu Curtea, are sarcina de a califica din punct de vedere juridic operațiunile în această privință. Totuși, pentru a furniza un răspuns util acestei instanțe, este necesar să se sublinieze elementele care urmează.

- 39 În această privință, astfel cum a arătat în esență domnul avocat general la punctele 67-70 din concluzii, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, este lipsit de relevanță faptul că anumite activități au fost exercitate prin delegare din partea unui stat, Curtea statuând în această privință că simplul fapt că anumite competențe sunt delegate printr-un act de putere publică nu implică faptul că aceste competențe sunt exercitate *iure imperii* (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 2017, Pula Parking, C-551/15, EU:C:2017:193, punctul 35).
- 40 O astfel de concluzie nu este contrazisă de faptul că respectivele operațiuni de clasificare și de certificare au fost realizate de societățile Rina în numele și în interesul Republicii Panama. Astfel, Curtea a declarat deja că faptul de a acționa în numele statului nu implică întotdeauna exercitarea puterii publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 aprilie 1993, Sonntag, C-172/91, EU:C:1993:144, punctul 21).
- 41 După cum arată LG și alții în observațiile lor, faptul că anumite activități au o finalitate publică nu constituie, în sine, un element suficient pentru a califica aceste activități ca fiind îndeplinite *iure imperii*, în măsura în care ele nu corespund exercitării unor puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre particulari (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 aprilie 1993, Sonntag, C-172/91, EU:C:1993:144, punctul 22). Or, deși activitatea societăților Rina urmărește să asigure siguranța pasagerilor unei nave, aceasta nu înseamnă că activitatea lor rezultă din exercitarea unor prerogative de putere publică.
- 42 De asemenea, faptul că, ținând seama de obiectivul lor, anumite acte sunt îndeplinite în interesul unui stat nu are în sine drept consecință că operațiunile în discuție în litigiul principal sunt realizate în exercitarea puterii publice, în sensul jurisprudenței citate la punctul 34 din prezenta hotărâre, criteriul pertinent fiind recurgerea la puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre particulari.
- 43 Pentru a stabili dacă aceasta este situația, este necesar să se arate că activitățile de clasificare și de certificare sunt reglementate de convenții internaționale în materie de siguranță maritimă și de prevenire a poluării marine, precum Convenția de la Montego Bay și Convenția SOLAS. Mai precis, activitatea de clasificare a navelor constă în eliberarea unui certificat de către o societate de clasificare aleasă de armator. Acest certificat atestă că nava este concepută și construită în conformitate cu normele de clasă stabilite de această societate potrivit principiilor prevăzute de Organizația Maritimă Internațională (OMI). Obținerea unui certificat de clasificare este o condiție prealabilă certificării statutare, care are loc după ce armatorul a ales statul de pavilion.
- 44 Activitatea de certificare constă în eliberarea unui certificat statutar de către statul de pavilion sau în numele acestuia de către unul dintre organismele autorizate de statul respectiv în vederea efectuării inspecțiilor, precum și în eliberarea anumitor documente și certificate, în conformitate cu Convenția SOLAS. Activitățile de clasificare și de certificare sunt deseori exercitate de aceeași societate.
- 45 Potrivit elementelor din dosarul prezentat Curții, operațiunile de clasificare și de certificare au fost realizate de societățile Rina în schimbul unei remunerații și în temeiul unui contract comercial de drept privat, încheiat direct cu armatorul navei *Al Salam Bocaccio'98*, potrivit căruia serviciile furnizate de societățile Rina constau numai în stabilirea faptului că nava examinată îndeplinea cerințele prevăzute de actele aplicabile și, în caz afirmativ, în eliberarea certificatelor corespunzătoare. În plus, din informațiile de care dispune Curtea rezultă că interpretarea și alegerea cerințelor tehnice aplicabile erau rezervate autorităților Republicii Panama.
- 46 În această privință, rezultă din articolul 91 și din articolul 94 alineatele (3) și (5) din Convenția de la Montego Bay, pentru interpretarea căreia Curtea este competentă să se pronunțe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iunie 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, punctul 85, și Hotărârea din 11 iulie 2018, Bosphorus Queen Shipping, C-15/17, EU:C:2018:557, punctul 44), că

revine statelor sarcina de a stabili condițiile impuse navelor în scopul obținerii pavilionului și de a lua măsurile necesare pentru a asigura siguranța pe mare, în special în ceea ce privește construcția și echiparea navei și navigabilitatea acesteia.

- 47 Astfel, rolul organismelor autorizate, precum societățile Rina, constă în verificarea navei în conformitate cu cerințele prevăzute de dispozițiile legislative aplicabile, ceea ce poate conduce, dacă este cazul, la revocarea certificatului din cauza neconformității sale cu aceste cerințe. Totuși, astfel cum a subliniat domnul avocat general la punctul 95 din concluzii, o asemenea revocare nu decurge din puterea decizională a organismelor abilitate menționate, care acționează într-un cadru normativ definit în prealabil. În cazul în care, în urma revocării unui certificat, o navă nu mai poate naviga, acest lucru este din cauza sancțiunii care, după cum au admis societățile Rina în ședință, este impusă de lege.
- 48 Pe de altă parte, din regula 6 literele (c) și (d), care figurează în capitolul I din Convenția SOLAS, rezultă că, în caz de neconformitate a navei, organismul abilitat informează autoritățile statului în cauză, care sunt responsabile și sunt garante pentru executarea completă și eficacitatea inspecției și a controlului și care trebuie să se angajeze să ia măsurile necesare.
- 49 Reiese din cele de mai sus că, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, operațiunile de clasificare și de certificare, precum cele realizate pe nava *Al Salam Bocaccio '98* de către societățile Rina, prin delegare și în numele Republicii Panama, nu pot fi considerate ca fiind îndeplinite în exercitarea unor prerogative de putere publică în sensul dreptului Uniunii, astfel încât o acțiune în reparare având ca obiect operațiunile menționate intră în sfera noțiunii de „materie civilă și comercială”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 și în domeniul de aplicare al acestui regulament.
- 50 În plus, în cadrul unei interpretări sistematice mai largi, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții în materia libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor, activitățile de certificare exercitate de societățile care au calitatea de organisme de certificare nu intră sub incidența excepției prevăzute la articolul 51 TFUE, întrucât aceste societăți sunt întreprinderi cu scop lucrativ care își desfășoară activitățile în condiții de concurență și care nu dispun de nicio putere decizională legată de exercitarea prerogativelor de putere publică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iunie 2015, *Rina Services* și alții, C-593/13, EU:C:2015:399, punctele 16-21).
- 51 Astfel, Curtea a exclus din cadrul excepției privind exercitarea autorității publice, în sensul articolului 51 TFUE, activitățile organismelor de drept privat însărcinate cu verificarea și cu certificarea condițiilor prevăzute de lege de către întreprinderile care realizează lucrări publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 2013, *SOA Nazionale Costruttori*, C-327/12, EU:C:2013:827, punctul 50).
- 52 Mai precis, verificarea de către aceste societăți a capacității tehnice și financiare a întreprinderilor supuse certificării, a veridicității și a conținutului declarațiilor, ale certificatelor și ale documentelor prezentate de persoanele cărora le este eliberat atestatul nu poate fi considerată o activitate care se încadrează în autonomia decizională proprie exercitării unor prerogative de putere publică, această verificare îndeplinită sub supravegherea directă a statului fiind determinată în întregime de cadrul normativ național (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 2013, *SOA Nazionale Costruttori*, C-327/12, EU:C:2013:827, punctul 54, și, prin analogie, Hotărârea din 22 octombrie 2009, *Comisia/Portugalia*, C-438/08, EU:C:2009:651, punctul 41, precum și Hotărârea din 15 octombrie 2015, *Grupo Itevelesa* și alții, C-168/14, EU:C:2015:685, punctul 56).

- 53 Instanța de trimitere a exprimat îndoieli cu privire la incidența, în vederea aplicabilității Regulamentului nr. 44/2001 în litigiul principal, a excepției întemeiate pe principiul de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție, invocată de societățile Rina, pentru a stabili dacă, prin recunoașterea acestei imunități ca urmare a exercitării unor activități de clasificare și de certificare de către societățile menționate, instanța națională sesizată se poate desesiza de litigiu.
- 54 În această privință trebuie amintit că normele care constituie expresia dreptului internațional cutumiar sunt obligatorii, ca atare, pentru instituțiile Uniunii și fac parte din ordinea juridică a Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iunie 1998, Racke, C-162/96, EU:C:1998:293, punctul 46, Hotărârea din 25 februarie 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punctul 42, precum și Hotărârea din 23 ianuarie 2014, Manzi și Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, punctul 39).
- 55 Cu toate acestea, o instanță națională care aplică dreptul Uniunii prin aplicarea Regulamentului nr. 44/2001 trebuie să se conformeze cerințelor care decurg din articolul 47 din cartă (Hotărârea din 25 mai 2016, Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, punctul 44). În consecință, în speță, instanța de trimitere va trebui să se asigure că, în cazul în care admite excepția privind imunitatea de jurisdicție, LG și alții nu vor fi privați de dreptul lor de acces la instanțele judecătorești, care constituie unul dintre elementele dreptului la protecție jurisdicțională efectivă care figurează la articolul 47 din cartă.
- 56 Este necesar să se arate că Curtea a statuat deja că imunitatea de jurisdicție a statelor este consacrată în dreptul internațional și se întemeiază pe principiul *par in parem non habet imperium*, un stat neputând fi supus jurisdicției unui alt stat. Totuși, în stadiul actual al practicii internaționale, această imunitate nu are o valoare absolută, ci este în general recunoscută atunci când litigiul privește acte de suveranitate îndeplinite *iure imperii*. În schimb, aceasta poate fi exclusă în cazul în care acțiunea în justiție privește acte care nu se încadrează în sfera puterii publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 iulie 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, punctele 54 și 55).
- 57 În speță, astfel cum a subliniat domnul avocat general la punctele 108-128 din concluzii, imunitatea de jurisdicție a organismelor de drept privat, precum societățile Rina, nu este în general recunoscută în ceea ce privește operațiunile de clasificare și de certificare a navelor atunci când ele nu au fost efectuate *iure imperii* în sensul dreptului internațional.
- 58 Prin urmare, este necesar să se considere că principiul de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție nu se opune aplicării Regulamentului nr. 44/2001 într-un litigiu referitor la o acțiune în repararea prejudiciilor, îndreptată împotriva unor organisme de drept privat precum societățile Rina, în considerarea activităților de clasificare și de certificare care au fost exercitate, prin delegare și în numele unui stat terț, atunci când instanța sesizată constată că astfel de organisme nu au recurs la prerogativele de putere publică, în sensul dreptului internațional.
- 59 Pe de altă parte, deși nu se contestă că Directiva 2009/15 nu este aplicabilă litigiului principal, întrucât privește exclusiv statele membre, considerentul (16) al acesteia, care figurează în întrebarea preliminară adresată de instanța de trimitere, confirmă voința legiuitorului Uniunii de a conferi un domeniu de aplicare limitat interpretării pe care o dă principiului de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție în raport cu activitățile de clasificare și de certificare a navelor. Astfel potrivit considerentului respectiv, atunci când o organizație recunoscută, inspectorii sau personalul său tehnic eliberează certificatele relevante în numele administrației, statele membre ar trebui să ia în considerare posibilitatea ca aceștia să facă obiectul, în ceea ce privește respectivele activități delegate, unor garanții legale și al unei protecții jurisdicționale corespunzătoare, inclusiv posibilitatea de a exercita în mod adecvat dreptul la apărare, cu excepția imunității, aceasta reprezentând o prerogativă care poate fi invocată numai de statele membre, ca un atribut inseparabil al suveranității și care, prin urmare, nu poate fi delegată.

60 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că o acțiune în despăgubire formulată împotriva unor persoane juridice de drept privat care exercită o activitate de clasificare și de certificare a navelor în numele și prin delegare din partea unui stat terț intră în sfera noțiunii de „materie civilă și comercială”, în sensul acestei dispoziții, și, în consecință, în domeniul de aplicare al acestui regulament, din moment ce această activitate nu este exercitată în temeiul unor prerogative de putere publică în sensul dreptului Uniunii, aspect a cărui apreciere revine instanței de trimitere. Principiul de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție nu se opune exercitării de către instanța națională sesizată a competenței judiciare prevăzute de regulamentul menționat într-un litigiu referitor la o asemenea acțiune, atunci când această instanță constată că astfel de organisme nu au recurs la prerogativele de putere publică în sensul dreptului internațional.

Cu privire la cheltuielile de judecată

61 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că o acțiune în despăgubire formulată împotriva unor persoane juridice de drept privat care exercită o activitate de clasificare și de certificare a navelor în numele și prin delegare din partea unui stat terț intră în sfera noțiunii de „materie civilă și comercială”, în sensul acestei dispoziții, și, în consecință, în domeniul de aplicare al acestui regulament, din moment ce această activitate nu este exercitată în temeiul unor prerogative de putere publică în sensul dreptului Uniunii, aspect a cărui apreciere revine instanței de trimitere. Principiul de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție nu se opune exercitării de către instanța națională sesizată a competenței judiciare prevăzute de regulamentul menționat într-un litigiu referitor la o asemenea acțiune, atunci când această instanță constată că astfel de organisme nu au recurs la prerogativele de putere publică în sensul dreptului internațional.

Semnături